

<p>УХВАЛЕНО Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди від «<u>29</u> березня 20<u>21</u> року протокол № <u>3</u></p>		<p>Шифр документа <u>014-05/36.д1</u></p>	<p>Система управління якістю ХНПУ імені Г.С.Сковороди</p> <p>ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ</p>	<p>ЗАТВЕРДЖЕНО наказом ректора від «<u>29</u> березня 20<u>21</u>р. № <u>62-09</u></p>
---	---	---	---	--

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ
ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ
ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

ПОГОДЖЕНО
Проректор з наукової,
інноваційної і міжнародної діяльності
С.В. Бережна

«20 березня 2021 р.

РОЗРОБНИК
Завідувач відділу аспірантури і докторантури
І.В. Разуменко

«19 березня 2021 р.

Начальник юридичного відділу
О.В. Тарасенко

«20 березня 2021 р.

Розроблено: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди.

Розробник: Завідувач відділу аспірантури і докторантури І.В. Разуменко.

Ухвалено: Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди протокол № 3 від «29» березня 2021 р.

Затверджено та введено в дію: наказом ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди № 62-од від «29» березня 2021 р.

1. Загальні положення

1.1. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди (далі – Положення) визначає механізм підготовки здобувачів вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди (далі – Університет).

1.2. Метою розроблення та впровадження Положення є регламентація і впорядкування процесу підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які вступили до аспірантури Університету (далі – Аспірант).

1.3. Положення розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. № 261, Постанови Кабінету Міністрів України «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» від 06.03.2019 р. № 167, Наказу Міністерства освіти і науки України «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 06.11.2015 р. № 1151, Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» від 12.08.2015 р. № 579, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів вищої освіти» від 30.12.2015 р. № 1187, Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України, Статуту Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Положення «Про організацію освітнього процесу здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди» (у новій редакції), Правил прийому до аспірантури для здобуття наукового ступеня доктора філософії у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди, Наказу Міністерства освіти і науки України «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства» від 01.11.2013 р. № 1541, Постанови Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579: «Зальцбургські принципи I» – Salzburg I «Conclusions and Recommendations from the Bologna Seminar» «Doctoral Programmes for the European Knowledge Society», 2005; «Зальцбургські принципи II» – «Salzburg II Initiative Recommendations» of the European University Association (EUA Council for Doctoral Education), 2010; «Принципи інноваційної докторської підготовки» – Principles for Innovative Doctoral Training, Mapping Exercise on Doctoral Training in Europe in 2011 by the ERA Steering Group Human Resources and Mobility (ERASGHRM), European

Commission Directorate-General for Research & Innovation, 27.06.2011; Рекомендацій Ради докторської освіти Європейської асоціації університетів (EUA Council for Doctoral Education (EUA-CDE) та Європейської ради здобувачів докторської освіти і молодих дослідників (EURODOC); Рекомендацій Ліги європейських дослідницьких університетів (LERU) «Елементи кращої практики докторської підготовки» (Good Practice Elements in Doctoral Training), 2015 та інших документів, що регламентують процес підготовки здобувачів наукового ступеня доктора філософії в Університеті.

1.4. Університет провадить освітню діяльність на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти відповідно до отриманої ліцензії.

1.5. Впровадження загальнодержавних вимог і стандартів, забезпечення якості освітньої діяльності Університету в частині підготовки докторів філософії, забезпечення методичного керівництва і контроль за діяльністю Аспірантів з метою реалізації вимог до третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, координацію діяльності структурних підрозділів Університету в процесі підготовки докторів філософії здійснює Відділ аспірантури і докторантури.

1.6. Вступ до аспірантури здійснюється на конкурсній основі відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261, Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти, затверджених Міністерством освіти і науки України, Правилами прийому до аспірантури для здобуття наукового ступеня доктора філософії в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

1.7. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється:

в аспірантурі Університету за очною (денною, вечірньою) або заочною формою навчання;

поза аспірантурою (для осіб, які професійно провадять наукову або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи в Університеті).

1.8. Підготовка осіб в аспірантурі здійснюється:

за рахунок видатків державного бюджету (державне замовлення) та за рахунок видатків місцевих бюджетів (регіональне замовлення);

за рахунок коштів юридичних чи фізичних осіб (на умовах контракту).

Підготовка іноземних громадян і осіб без громадянства в аспірантурі здійснюється на підставі:

міжнародних договорів України та/або міжнародних програм обміну чи мобільності;

договорів, укладених між Університетом та закладом освіти (науковими установами) інших країн;

за рахунок коштів юридичних чи фізичних осіб (на умовах контракту).

1.9. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі незалежно від форми навчання становить чотири роки.

1.10. Для врегулювання відносин між Аспірантом та Університетом укладається договір.

2. Права та обов'язки Аспірантів

2.1. Аспіранти користуються правами здобувачів вищої освіти, визначеними Законом України «Про вищу освіту», Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261.

Із метою належного проведення наукових досліджень Аспіранти також мають право на:

- вільний доступ до всіх видів відкритої наукової інформації, наявної в Університеті, бібліотеках і державних архівах України;
- чіткий розподіл обов'язків між науковими керівниками в разі призначення Вченою радою Університету двох керівників;
- безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення належно обладнаним місцем для наукової роботи;
- академічну мобільність відповідно до нормативних документів;
- академічну та соціальну відпустку відповідно до законодавства;
- трудову діяльність у позанавчальний час відповідно до законодавства;
- стипендію відповідно до законодавства.

2.2. Аспіранти зобов'язані:

- виконувати всі обов'язки здобувачів вищої освіти, визначені Законом України «Про вищу освіту»;
- дотримуватися принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у відповідній галузі (професії), установлених Університетом;
- виконувати індивідуальний план роботи Аспіранта та систематично звітувати про хід його виконання на засіданні кафедри;
- подати до спеціалізованої вченої ради Університету свої наукові досягнення у вигляді дисертації;
- дотримуватися Статуту і Правил внутрішнього розпорядку Університету.

2.3. Покладання Університетом на Аспірантів обов'язків, не пов'язаних із виконанням відповідної освітньо-наукової програми та підготовкою дисертації, забороняється.

2.4. Аспіранти мають право брати участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень та стипендій, заснованих на честь видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Кабінетом Міністрів України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

3. Наукове керівництво роботою Аспіранта над дисертацією

3.1. Одночасно з зарахуванням Аспіранту відповідним наказом ректора Університету призначається науковий керівник із загалу наукових та науково-педагогічних працівників за напрямом обраної Аспірантом спеціальності.

3.2. За потребою Аспірантові рішенням Вченої ради Університету може бути призначено два наукових керівники з відповідних галузей науки із розподілом годин навчального навантаження та обов'язків між ними.

3.3. Науковий керівник зобов'язаний:

- здійснювати наукове керівництво роботою аспіранта над дисертацією;
- надавати аспіранту консультації щодо змісту і методології наукових досліджень;
- контролювати виконання аспірантом індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану;
- відповідати перед Вченою радою Університету за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.

3.4. Науковий керівник несе персональну відповідальність за своєчасне проходження аспірантом атестацій (проміжної та підсумкової) про виконану наукову та науково-педагогічну роботу за звітний період. Науковий керівник повинен бути присутнім на засіданнях кафедри і атестаційної комісії, на яких проводиться атестація аспірантів. Висновок наукового керівника є вирішальним.

3.5. Можлива заміна наукового керівника Аспіранта у випадках:

- взаємної згоди наукових керівників;
- неможливості науковим керівником виконувати свої обов'язки (звільнення з університету, тяжка хвороба, смерть та ін.) Заміна наукового керівника Аспіранта здійснюється наказом ректора на підставі заяви Аспіранта.

3.6. Науковий керівник може бути звільненим від наукового керівництва на підставі особистої заяви керівника, особистої заяви Аспіранта, за причиною зміни напрямку дисертаційної роботи Аспіранта, невиконанням науковим керівником своїх обов'язків з наукового керівництва Аспірантом. У цих випадках звільнення та заміна наукового керівника Аспіранта здійснюється рішенням вченої ради університету, затвердженим наказом ректора Університету.

4. Затвердження тем дисертацій Аспірантів

4.1. Затвердження теми дисертації Аспіранта відбувається на засіданні кафедри, на якій працює його науковий керівник і за якою закріплюється безпосередньо Аспірант на період навчання в аспірантурі Університету, та на засіданні Вченої ради Університету шляхом відкритого обговорення й голосування.

4.2. У разі зміни напрямку (теми, мети, об'єкта чи предмета) дисертації Аспірант має право змінити (уточнити) тему дисертації.

4.3. Після затвердження теми дисертації Аспірант має зробити відповідний запис у своєму індивідуальному плані роботи із зазначенням номера протоколу та дати засідання Вченої ради Університету, на якому ухвалено відповідне рішення.

5. Підготовка здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі

5.1. Аспіранти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи, в якому визначаються зміст, строки виконання та обсяг наукових робіт, а також запланований строк захисту дисертації протягом строку підготовки в аспірантурі та докторантурі.

5.2. Індивідуальний план Аспіранта погоджується з науковим керівником, обговорюється на кафедрі, за якою закріплений Аспірант, за участі наукового керівника і не менше трьох спеціалістів за науковим напрямом теми здобувача і гаранта відповідної освітньо-наукової програми та затверджується Вченою радою Університету протягом двох місяців з дня зарахування здобувача до аспірантури Університету.

5.3. Індивідуальний план наукової роботи є обов'язковим до виконання Аспірантом і використовується для оцінювання успішності запланованої наукової роботи.

Невиконання індивідуального плану наукової роботи або порушення строків виконання індивідуального плану наукової роботи без поважних причин, передбачених законодавством, може бути підставою для ухвалення вченою радою Університету рішення про відрахування Аспіранта.

5.4. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі Університету здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом.

5.5. Упродовж строку навчання в аспірантурі Аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, вирішення комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової й педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, і подати до спеціалізованої вченої ради дисертацію для захисту.

5.6. Навчальний план підготовки Аспіранта за кожною з освітньо-наукових програм на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти визначає послідовність вивчення освітніх компонентів освітньо-наукової програми, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

5.7. Вчена рада Університету затверджує:

- навчальні плани підготовки Аспіранта за кожною освітньо-науковою програмою на весь період навчання для Аспірантів кожного року вступу;

- графіки навчального процесу підготовки Аспірантів за кожною освітньо-науковою програмою на кожен навчальний рік;

- індивідуальний план Аспіранта.

5.8. Навчальні плани та графіки підготовки Аспірантів за кожною освітньо-науковою програмою вводяться в дію наказом ректора Університету.

5.9. Засвоєння Аспірантами навчальних дисциплін може відбуватися в Університеті, а також у межах реалізації права на академічну мобільність – на базі інших закладів вищої освіти (наукових установ).

5.10. Вчена рада Університету має право ухвалити рішення про визнання набутих Аспірантом в інших закладах вищої освіти (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачене освітньо-науковою програмою підготовки здобувачів на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в Університеті.

5.11. Навчальні дисципліни викладаються Аспірантам провідними науково-педагогічними працівниками Університету, які відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеним у Ліцензійних умовах.

5.12. Розклад навчальних занять Аспірантів висвітлюється на офіційному сайті відділу аспірантури і докторантури Університету.

5.13. Усі Аспіранти Університету незалежно від форми навчання зобов'язані засвоїти матеріал дисциплін і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені індивідуальним планом Аспіранта та освітньо-науковою програмою підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за кожною спеціальністю на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в Університеті.

5.14. Аспірант має право на ліквідацію академічної заборгованості. У разі, коли Аспірант не склав іспит чи залік під час ліквідації академічної заборгованості, він відраховується з аспірантури Університету за невиконання індивідуального плану роботи аспіранта.

5.15. За наявності обставин, які унеможливають виконання затвердженого графіка навчального процесу, Аспіранту може бути змінений період проведення навчальних занять та підсумкового контролю (заліків й іспитів) на підставі заяви Аспіранта (із поясненням поважності причин і обставин) за наказом ректора Університету.

5.16. Академічна довідка про виконання освітньо-наукової програми – поточний запис освітніх досягнень аспіранта, у якому зазначені освітній і науковий складники, якими опанували аспіранти: кількість набутих кредитів ЄКТС та отримані оцінки / бали, результати виконання індивідуального плану наукової роботи, спрямованої на забезпечення вимог до наукової кваліфікації здобувача (публікації, конференції тощо).

5.17. Наукова складова підготовки Аспіранта передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації.

5.18. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує вирішення актуального наукового завдання в певній галузі знань або на межі кількох галузей, результати якого становлять оригінальний внесок до загального обсягу знань відповідної галузі (галузей) та оприлюднені у відповідних публікаціях.

5.19. Наукова складова оформляється у вигляді індивідуального плану наукової роботи Аспіранта (у кожному семестрі).

5.20. Аспіранти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи (у кожному семестрі підготовки в аспірантурі), у якому визначаються зміст, терміни виконання та обсяг наукових робіт.

5.21. Невід'ємною складовою підготовки Аспірантів є підготовка та публікація наукових статей.

5.22. Формою підсумкового контролю за виконанням Аспірантом індивідуального плану роботи є атестація – звітування про фактичний стан виконання запланованих на семестр (півріччя) в індивідуальному плані роботи Аспіранта показників освітньої та наукової діяльності Аспіранта.

5.23. Підсумкова атестація Аспіранта здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою Університету або іншого закладу вищої освіти на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

5.24. Атестація проводиться згідно з нормативними актами та Положенням про організацію освітнього процесу здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди (у новій редакції).

6. Підстави відрахування Аспіранта

6.1. Підставами для відрахування Аспіранта є:

- завершення навчання за відповідною освітньо-науковою програмою;
- власне бажання;
- переведення до іншого закладу вищої освіти;
- невиконання індивідуального плану роботи аспіранта;
- порушення умов договору (контракту), укладеного між Університетом та аспірантом;
- інші випадки, передбачені законодавством.

6.2. Питання про відрахування аспірантів з будь-яких причин розглядається на черговому засіданні Вченої ради Університету. Остаточне рішення Вченої ради Університету щодо відрахування аспірантів вводиться в дію наказом ректора.

7. Академічна мобільність Аспірантів

7.1. Академічна мобільність Аспірантів реалізується відповідно до Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок реалізації

8. Навчання в аспірантурі іноземних громадян та осіб без громадянства

8.1. Під час навчання в аспірантурі іноземні громадяни та особи без громадянства мають усі права та обов'язки, що мають громадяни України.

8.2. Прийом іноземців на навчання за міжнародними Договорами України та державними програмами реалізується на підставі направлення Міністерства освіти і науки України в порядку, передбаченому цими Договорами та програмами.

Іноземці, які прибувають в Україну з метою участі в програмах академічної мобільності або задля здобуття вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні за узгодженням між Університетом та іноземними закладами вищої освіти, освітніми програмами, приймаються на навчання з урахуванням відповідних договірних зобов'язань відповідних закладів освіти.

8.3. Закордонні українці, які на законних підставах перебувають в Україні і статус яких засвідчений посвідченням закордонного українця, під час вступу до Університету користується такими самими правами на здобуття освіти, що й громадяни України, за винятками, установленими Конституцією України, Законами України чи міжнародними Договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

8.4. Підготовка іноземних здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти здійснюється в аспірантурі за очною (денною) або заочною формами навчання.

8.5. Із метою підвищення якості засвоєння змісту освітньої складової навчального плану аспірантури Університету та підвищення рівня наукового дослідження до процесу підготовки іноземних Аспірантів допускається долучення елементів дуальної освіти й організація наукових стажувань Аспірантів в інших вітчизняних і зарубіжних закладах освіти.

Уведення елементів дуальної освіти та проходження наукових стажувань посилює практичну спрямованість підготовки здобувачів шляхом синтезування освітнього процесу і професійної діяльності, забезпечує можливість проведення дослідження на основі максимального врахування теоретичних і практичних доробок фахівців з різних країн, за необхідності здійснення безперервного простежування за перебігом та результатами проведення експериментальної роботи, а також проходження науково-викладацької практики на засадах індивідуального підходу в організації, в якій Аспірант планує працювати після закінчення аспірантури.

Під час реалізації елементів дуальної освіти та проходження наукового стажування іноземні Аспіранти за умови неможливості здійснення безпосереднього контакту з викладачами й науковим керівником продовжують виконувати свій

індивідуальний навчальний план та індивідуальний план наукової роботи, отримуючи наукову й педагогічну підтримку з боку фахівців за допомогою використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (Skype, Zoom, MOODLE, Google Meet, електронна пошта тощо).

9. Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою

9.1. Особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи в Університеті, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема, під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми.

9.2. Такі особи прикріплюються строком до п'яти років за відповідною спеціальністю і мають всі права й обов'язки, як і Аспіранти.

9.3. Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою передбачає повне та успішне виконання відповідної освітньо-наукової програми й навчального плану аспірантури згідно із затвердженими в установленому порядку індивідуальним навчальним планом та індивідуальним планом наукової роботи прикріпленої особи та публічний захист дисертації у спеціалізованій вченій раді.

9.4. У разі звільнення з роботи особа втрачає право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою в Університеті та має право:

- продовжити свою підготовку для здобуття ступеня доктора філософії поза аспірантурою в закладі вищої освіти (науковій установі), до якого особа зарахована на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника (за умови прийняття відповідного рішення таким закладом вищої освіти (науковою установою);

- вступити до аспірантури Університету для здобуття відповідного ступеня заочною (денною, вечірньою) або заочною формами навчання і зарахування їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою.

10. Прикінцеві положення

10.1. Положення приймається на засіданні Вченої ради Університету і затверджується наказом ректора.

10.2. Усі зміни та доповнення до цього Положення розглядаються та ухвалюються на засіданні Вченої ради Університету.